

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 77/2022-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], narodeného [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom Mgr. Martinom Pohovejom, advokátska kancelária, Námestie slobody 10, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava V v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/37/2019 v súvislosti s nekonaním o námietke zaujatosti z 11. februára 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) v elektronickej podobe 2. mája 2021, dodatočne doručenej v listinnej podobe 12. mája 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/37/2019 v súvislosti s nekonaním o sťažovateľom vznesenej námietke zaujatosti vo veci konajúceho sudcu z 11. februára 2021. Navrhuje prikázať okresnému súdu o námietke zaujatosti vznesenej sťažovateľom konať a rozhodnúť. Zároveň požaduje priznať mu náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ je v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 1T/37/2019 trestne stíhaný pre prečin nebezpečného prenasledovania podľa § 360a ods. 1 písm. b), c) a e), ods. 2 Trestného zákona s poukazom na § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona.

3. Podaním z 11. februára 2021 sťažovateľ vzniesol námietku zaujatosti sudcu okresného súdu konajúceho vo veci s odôvodnením, že namietaný sudca nie je schopný rozhodovať danú trestnú

vec nestranné a „*sine era et studio*“ pre jeho vzťah k obhajcom sťažovateľa, ktorých nepriamo označil za osoby, ktoré predkladajú nedôveryhodné doklady a „*vydávajú*“ sa za zvolených obhajcov sťažovateľa, ktorého však vskutku nie sú oprávnení obhajovať.

4. Dôvody zaujatosti namietaného sudcu mali spočívať v tom, že i napriek predloženým plnomocenstvám zvolených obhajcov ich namietaný sudca okresného súdu bez relevantného dôvodu prestal v určitom štádiu konania akceptovať.

5. Okresný súd podaním z 19. marca 2021 sťažovateľovi oznámil, že sa vznesenou námietkou zaujatosti zaoberať nebude, pretože sa týka výlučne procesného postupu súdu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Proti postupu okresného súdu, ktorým sa odmietol zaoberať vznesenou námietkou zaujatosti, podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť, pretože ním malo dôjsť k zásahu do jeho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie.

7. Sťažovateľ, poukazujúc na ním označené rozhodnutia ústavného súdu, konštatoval, že v danom prípade išlo o námietku zaujatosti, ktorá nebola založená na procesných dôvodoch, lebo sa ňou vytýkal svojvoľný postup samosudcu okresného súdu v rozpore s vnútroštátnymi predpismi a dohovorom.

8. Sťažovateľ tvrdí, že ide o bezprecedentný postup sudcu okresného súdu, keďže predložené plnomocenstvá na obhajobu boli v predpísanej forme v súlade s ustanoveniami Trestného poriadku, ako i ustálenou praxou doručené okresnému súdu. Svedčia o tom i úkony sudcu okresného súdu, ktorý „*bez overovania zdrapu*“ konal so zvoleným obhajcom a až následne po predložení stanovísk obhajoby rozhodol o ich nepripustení.

9. Sťažovateľ poukázal aj na to, že sudca okresného súdu riadne konal s predchádzajúcim zvoleným obhajcom sťažovateľa, čo preukazuje napríklad oznámenie o zrušení termínu pojednávania. Z obsahu spisu pritom nevyplýva, že by si sudca okresného súdu vo vzťahu k predchádzajúcemu zvolenému obhajcovi „*overoval*“ to, či sťažovateľ „*skutočne podpísal*“ plnomocenstvo na obhajobu alebo sa zaoberal grafickou diagnostikou ním predloženého plnomocenstva. Tento selektívny prístup môže byť odôvodnený len postojom konajúceho sudcu k zvolenému obhajcovi, ktorý z hľadiska objektívneho testu nestrannosti nemôže obstáť.

10. Podľa názoru sťažovateľa sudca okresného súdu nebude schopný vysvetliť selektívny postoj uplatňovaný k obhajcovi. Z uvedeného dôvodu preto vznikajú oprávnené pochybnosti o jeho zaujatosti, ktoré sú umocnené i obsahom predmetných podaní a výrazovými prostriedkami použitými konajúcim sudcom.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) postupom okresného súdu (jeho sudcu) v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/37/2019, ktorý napriek skutočnosti, že dôvodom sťažovateľom vznesenej námietky

zaujatosti sudcu z 11. februára 2021 nebol procesný postup súdu, o tejto námietke podľa § 32 ods. 6 Trestného poriadku nekonal.

12. Ústavný súd sa vo svojej doterajšej rozhodovacej činnosti už viackrát zaoberal sťažnosťami, v ktorých sťažovatelia namietali porušenie svojich ústavou garantovaných práv v súvislosti s rozhodovaním všeobecných súdov o námietkach zaujatosti vznesených sťažovateľmi ako účastníkmi (stranami) súdneho (trestného) konania proti zákonnému sudcovi (IV. ÚS 303/2010 z novej judikatúry napr. II. ÚS 67/2019, III. ÚS 90/2019, II. ÚS 137/2019, II. ÚS 209/2019, II. ÚS 258/2019, I. ÚS 483/2020), pričom jeho judikatúra v porovnateľných veciach sa ustálila na niekoľkých zásadných východiskách.

13. Z čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru vyplýva právo účastníka súdneho konania na nestranný súd, ktorému zodpovedá ústavná povinnosť súdov prerokovať a rozhodnúť každú vec tak, aby voči účastníkom postupovali nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadržali a objektívne posúdili všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ má právomoc o nich rozhodnúť (obdobne pozri napr. II. ÚS 71/97, III. ÚS 24/05, IV. ÚS 38/09). Obsahom práva na prerokovanie veci nestranným súdom však nie je povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť nimi označeného sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu ústavne akceptovateľným spôsobom prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (sp. zn. I. ÚS 73/97).

14. Základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom je v trestnom súdnom konaní garantované najmä prostredníctvom inštitútu vylúčenia sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania predmetnej veci pre zaujatosť. Z uvedeného dôvodu možno sudcu vylúčiť buď na návrh strany súdneho konania, alebo na základe návrhu samotného sudcu.

15. Namietané porušenie základného práva sťažovateľa podľa ústavy a práva podľa dohovoru v rámci rozhodovania o námietke zaujatosti posúdil ústavný súd aj s ohľadom na to, či neexistuje všeobecný súd, ktorý by mohol rozhodnúť o ochrane práv sťažovateľa, a to vzhľadom na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého môže ústavný súd konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať jeho ústavnou sťažnosťou len vtedy, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Zmysel a účel uvedeného princípu subsidiarity spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré v trestnom konaní sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým právnickým osobám alebo fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity ochrany ústavnosti ústavným súdom podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (obdobne pozri III. ÚS 149/04. IV. ÚS 135/05).

16. V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že trestné konanie je od svojho začiatku až po jeho koniec proces, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií pre ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietať pochybenia znamenajúce porušenie práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy, ak tieto pochybenia neboli odstránené v priebehu samotného trestného konania. Pokiaľ by ústavný súd na túto skutočnosť neprihliadal, poprel by účel a zmysel opravných prostriedkov v trestnom konaní, ktorým je okrem iného aj náprava pochybení vo veci konajúcich orgánov verejnej moci (orgánov činných v trestnom konaní a súdov). Ústavný súd tak zdôrazňuje, že ústavné súdnictvo je vybudované predovšetkým na zásade preskúmavania právoplatne skončených vecí (IV. ÚS 187/09, III. ÚS 421/2016, III. ÚS 855/2016). Základné právo na súdnu ochranu je totiž „výsledkové“, to znamená musí mu zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie bude ako celok spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, III. ÚS 421/2016, III. ÚS 855/2016).

17. Ústavný súd k okolnostiam sťažovateľovej veci uvádza, že predmet konania o uplatnenej námietke zaujatosti nemožno stotožňovať s predmetom konania, v ktorom dotknutý sudca koná a rozhoduje. Konanie o námietke zaujatosti končí rozhodnutím, ktorým namietaný sudca (senát) je (alebo nie je) vylúčený z prejednávania dotknutej veci, prípadne postupom, keď súd v zákonom stanovených prípadoch (§ 32 ods. 6 Trestného poriadku) o námietke zaujatosti nekoná (tak ako je tomu v prípade sťažovateľa). Toto rozhodnutie (príp. postup) však nie je rozhodnutím o otázke tvoriacej samotný predmet trestného konania. Konanie o námietke zaujatosti predstavuje len čiastkový procesný postup všeobecného súdu, smerujúci k rozhodnutiu slúžiacemu na zabezpečenie rozhodovania trestnej veci nestranným súdom. Kvalita rozhodovania súdu o námietke zaujatosti tak nachádza svoj odraz i v kvalite meritórneho rozhodnutia v konaní, v ktorom bola námietka zaujatosti sudcov vznesená (obdobne pozri III. ÚS 30/2010, III. ÚS 421/2016, III. ÚS 855/2016). V spojitosti s tým ústavný súd zastáva názor, že namietaný postup okresného súdu by mohol zakladať porušenie označených práv sťažovateľa len v prípade, ak by bol spojený s konkrétnym relevantným nepriaznivým dôsledkom pre sťažovateľa, ktorý bol týmto postupom spôsobený, pričom by sa negatívny dôsledok musel zároveň vzťahovať na výsledok konania a nebolo by ho možné korigovať v ďalšom procesnom postupe, prípadne v opravných konaniach (III. ÚS 30/2010, III. ÚS 421/2016), čo nie je sťažovateľov prípad, pretože sťažovateľ v uvedenom smere môže svoju ochranu v stále prebiehajúcim trestnom konaní uplatniť prostredníctvom opravných prostriedkov (odvolania a dovolania) proti budúcemu rozhodnutiu vo veci samej.

18. V nadväznosti na predchádzajúci bod odôvodnenia tohto rozhodnutia ústavný súd poukazuje v prvom rade na § 306 a nasledujúcich Trestného poriadku, podľa ktorých je opravným prostriedkom proti rozsudku súdu prvého stupňa odvolanie, pričom obžalovaný ako osoba oprávnená podať odvolanie proti výroku rozsudku, ktorý sa ho priamo dotýka, môže toto odvolanie podať pre nesprávnosť výroku, ako aj pre porušenie ustanovení o konaní, ktoré predchádzalo rozsudku, ak toto porušenie mohlo spôsobiť, že výrok je nesprávny alebo že chýba. V nadväznosti na to ústavný súd odkazuje v konkrétnosti na § 321 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého odvolací súd zruší napadnutý rozsudok (okrem iných prípadov) pre podstatné chyby konania, ktoré napadnutým výrokom rozsudku predchádzali, najmä preto, že boli porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci alebo právo obhajoby. Ústavný súd ďalej poukazuje na ustanovenie

§ 368 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého možno podať dovolanie proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, ktorým bol porušený zákon alebo boli porušené ustanovenia o konaní, ktoré mu predchádzalo, ak je toto porušenie dôvodom dovolania podľa § 371 Trestného poriadku. V nadväznosti na to odkazuje ústavný súd na § 368 ods. 2 písm. h) Trestného poriadku, v zmysle ktorého sa rozhodnutím podľa odseku 1 § 368 Trestného poriadku rozumie (okrem iných) aj rozhodnutie, ktorým bol zamietnutý riadny opravný prostriedok podaný proti rozhodnutiu podľa písmen a) [rozsudok a trestný rozkaz] až g), alebo rozhodnutie, ktorým odvolací súd na základe riadneho opravného prostriedku vo veci sám rozhodol. Napokon v tomto kontexte poukazuje ústavný súd aj na § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku, podľa ktorého možno dovolanie podať, ak vo veci konal alebo rozhodol orgán činný v trestnom konaní, sudca alebo príslušiaci, ktorý mal byť vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania.

19. Z jednotlivých ustanovení Trestného poriadku citovaných v predchádzajúcom bode odôvodnenia tohto rozhodnutia vyplýva, že skutočnosti namietané sťažovateľom, a to tvrdenie sťažovateľa o nesprávnom postupe prvostupňového súdu pri posúdení ním uplatnenej námietky zaujatosti potenciálne zakladajú (nie bez ďalšieho preukazujú, pozn.) dôvod na podanie odvolania, prípadne dovolania v ďalšej etape súdneho konania. Platná právna úprava trestného konania teda sťažovateľovi umožňuje aj v nasledujúcich štádiách trestného konania v rámci uplatnenia práva na obhajobu domáhať sa právne účinným spôsobom ochrany svojich označených práv, a to prostredníctvom riadneho a mimoriadneho opravného prostriedku proti rozhodnutiu vo veci samej – odvolania a dovolania, na základe podania ktorých bude odvolací súd, prípadne dovolací súd oprávnený a povinný preskúmať opodstatnenosť tvrdenia sťažovateľa o nesprávnom postupe konajúceho súdu v súvislosti s prednesenou námietkou zaujatosti označeného sudcu okresného súdu.

20. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľ má v systéme trestného konania k dispozícii ďalší účinný prostriedok na dosiahnutie ochrany svojich práv, hoci bude prípustný až po rozhodnutí vo veci samej. Za týchto okolností je neprípustné, aby ústavný súd v danej fáze vstupoval do prebiehajúceho trestného konania vo veci sťažovateľa a predčasne si tak uzurpoval právomoc opravných súdov. V danej fáze konania, keď má sťažovateľ k dispozícii opravné prostriedky (odvolanie a prípadné dovolanie), prostredníctvom ktorých môže v budúcnosti uplatniť ochranu svojich práv, je neprípustné, aby ústavný súd korigoval prípadné pochybenia aktuálneho procesného postupu všeobecného súdu v sťažovateľom nastolenej čiastkovej otázke. Sťažovateľ sa s prípadnou ústavnou sťažnosťou môže na ústavný súd obrátiť až po vyčerpaní označených opravných prostriedkov, teda až vo fáze právoplatného skončenia meritórneho konania.

21. Pokiaľ sťažovateľ v rámci svojej argumentácie poukázal na nálezy ústavného súdu č. k. II. ÚS 111/2018 z 23. mája 2018 a č. k. II. ÚS 428/2020 z 28. januára 2021, predmetom ktorých boli konania a rozhodnutia o námietkach zaujatosti, je potrebné uviesť, že tieto sa týkali preskúmania rozhodnutia o námietke zaujatosti uplatnenej v rámci väzobného konania (u takejto námietky nevzniká príležitosť brániť sa jej v ďalšom priebehu trestného konania pri meritórnem prejednaní veci, pozn.), ktorého preskúmanie zo strany ústavného súdu sa vzhľadom na jeho povahu riadi vlastnými špecifickými kritériami. V prípade sťažovateľa nejde o námietku zaujatosti uplatnenú v rámci väzobného konania, ale o námietku zaujatosti uplatnenú v rámci samotného meritórneho trestného konania.

22. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa pre namietané porušenie základných práv na nezávislý a nestranný súd a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením okresného súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie.

23. V súvislosti s namietaným porušením práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bez ohľadu na záver o nedostatku svojej právomoci ústavný súd tiež odkazuje na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa ktorej konanie o námietke zaujatosti, nezávislé na konaní, v ktorom bola námietka uplatnená, a s tým spojené vylúčenie sudcu z prejednávania veci alebo prípadné odňatie a prikázanie veci sa týka predovšetkým procesných práv účastníka konania a netýka sa hmotných práv a záväzkov podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Aj keď konanie o námietke zaujatosti a odňatí a prikázaní veci môže mať vplyv na konanie vo veci samej, ide o nedostatočné spojenie a vzdialené následky, aby mohol čl. 6 ods. 1 dohovoru vstúpiť do hry, a preto čl. 6 ods. 1 dohovoru je na takéto konanie neaplikovateľný (pozri Schreiber and Boetsch v. Francúzsko, č. 58751/00, rozhodnutie ESLP o prijateľnosti z 11. 12. 2003; Mianowicz v. Nemecko, č. 37111/04, 55440/07, 55443/07, rozhodnutie ESLP o prijateľnosti z 19. 5. 2009, oddiel 1a), m. m. III. ÚS 531/2014, II. ÚS 190/2015, I. ÚS 507/2016, I. ÚS 70/2017, I. ÚS 5/2019, II. ÚS 235/2019, II. ÚS 321/2019).

24. Pretože ústavná sťažnosť sťažovateľa bola ako celok odmietnutá, bolo bez právneho významu zaoberať sa jeho ďalšími požiadavkami uvedenými v návrhu na rozhodnutie, rozhodovanie o ktorých je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 9. februára 2022

Miloš Maďar
predseda senátu